

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o prihodnji strategiji za evropsko mlekarstvo industrijo za obdobje 2010–2015 in pozneje

(mnenje na lastno pobudo)

(2010/C 347/05)

Poročevalec: g. ALLEN

Evropski ekonomsko-socialni odbor je 16. julija 2009 sklenil, da v skladu s členom 29(2) poslovnika pripravi mnenje na lastno pobudo o naslednji temi:

Prihodnja strategija za evropsko mlekarstvo industrijo za obdobje 2010–2015 in pozneje.

Strokovna skupina za kmetijstvo, razvoj podeželja in okolje, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 28. januarja 2010.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 460. plenarnem zasedanju 17. in 18. februarja 2010 (seja z dne 17. februarja) s 152 glasovi za, 6 glasovi proti in 6 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 Mlekarstvo EU ima dolgoročni strateški pomen pri zagotavljanju varnih mlečnih izdelkov visoke kakovosti za državljane EU. EU ne sme nikoli postati odvisna od ponudbe mleka iz virov zunaj EU ter mora tudi v prihodnje ohranjati najvišje standarde za dobro počutje živali, higieno, sledljivost, veterino, varstvo okolja in trajnostno proizvodnjo.

1.2 Kmetje bodo še naprej proizvajali mleko dobre kakovosti, če bo to donosno (a ne dolgoročno, če to ne bo donosno). Proizvodnja mleka v EU bo upadla in na nekaterih območjih povsem izginila, če ne bomo stabilizirali cen in če te cene ne bodo omogočale dobička. Posebno pozornost je treba nameniti območjem z omejenimi možnostmi. Mlekarji morajo imeti finančni donos tudi iz večnamenskega kmetovanja, ki je „javna storitev zagotavljanja nematerialnega blaga“, kot sta varovanje in razvoj podeželja, krajine, biotske raznovrstnosti, naravnih habitatov ter podeželske umetnosti in kulture. V novih državah članicah je treba preučiti možnost vezanih neposrednih plačil.

1.3 Več sredstev je treba nameniti za inovacije, raziskave in razvoj ter živinorejo, da se zagotovi večja učinkovitost mlekarske industrije tako na ravni kmetij kot na ravni predelave. K temu je treba dodati boljšo izrabo trave in krme na ravni kmetij ter razvoj novih proizvodov na ravni obdelave. Potrebne so tudi nove in boljše tehnologije na kmetijah in v predelavi. Nujne so večje naložbe v razvoj tega sektorja. Postati moramo vodilni v svetu na tem področju.

1.4 Preprečiti je treba ponovitev stanja negotovosti cen, do katerega je prišlo v letih 2007 in 2008. To je treba doseči z ustreznimi podpornimi ukrepi ter natančnim spremljanjem trga, da se zagotovi primerno ravnotežje med ponudbo in povpraševanjem.

1.5 EU se lahko na razmere na trgu odzove z uporabo sistema kvot in drugih instrumentov za tržno ureditev (vsaj do leta 2015).

1.6 V skladu s sporočilom Komisije iz julija 2009 je treba pripraviti načrt in ga izvajati tako, da se razčisti vprašanje, zakaj so potrošniške cene ostale za 14 % višje od tistih pred naglim porastom cen mleka in mlečnih izdelkov. Celotna živilska veriga mora biti pregledna.

1.7 Za zagotovitev sposobnosti preživetja mlekarstva v EU po letu 2015 bodo še vedno potrebni različni ukrepi kmetijske politike, vključno s sistemom varnostne mreže, da se podpre stabilizacija cen in prepreči njihov padec pod določeno raven, omejijo pretirana nihanja cen ter zagotovijo zadostne zaloge za primer nepredvidenih pomanjkanj ali naravnih nesreč. Sistem ukrepov, povezanih s ponudbo in povpraševanjem na trgu, je bistvenega pomena za zagotovitev trajnostne in okolju prijazne mlečne industrije v obdobju po letu 2015. Hrana na splošno (zlasti mleko) je preveč pomembna za dobrobit državljanov, da bi jo prepustili nestanovitnosti nereguliranega in svobodnega tržnega sistema.

2. Uvod

2.1 Mlekarstvo je ena glavnih kmetijskih dejavnosti v EU. Milijon kmetov je leta 2008 proizvedlo 150 milijonov ton mleka, katerega vrednost je bila več kot 40 milijard eurov, kar je 14 % vrednosti kmetijske proizvodnje EU. Več kot 60 % govedine, proizvedene v EU, je od mlečnih čred. Po podatkih Mednarodne organizacije za mleko je EU s 27 % svetovne proizvodnje mleka največji proizvajalec mleka na svetu, sledijo ji Indija z 20 % in ZDA s 16 %.

2.2 Sektor mleka, vključno z zbiranjem in predelavo, v EU zaposluje okoli 400 000 ljudi.

2.3 Mlekarstvo ima zelo pomembno vlogo pri ohranjanju gospodarske in družbene strukture na območjih z omejenimi možnostmi, saj je na teh območjih kar 60 % mlečnih kmetij v EU-25. Mlekarstvo je ena od najbolj primernih gospodarskih dejavnosti za to, da kmečke družine ostanejo na območjih z omejenimi možnostmi, ter ima pomembno vlogo pri ohranjanju in razvoju krajine in okolja.

3. Ozadje

3.1 Svetovni trgi mleka in mlečnih izdelkov so bili priča dvema večjima nihanjem cen v zadnjih dveh letih. Leta 2007 in v začetku leta 2008 so se rekordno povečale svetovne cene osnovnih mlečnih izdelkov, kar je privedlo do znatnega povišanja cen mleka in mlečnih izdelkov. Temu je v 2. polovici leta 2008 sledil velik padec teh cen, ki je bil še bolj dramatičen.

3.2 Večina mlečnih izdelkov se porabi v regiji, kjer se proizvede. Približno 8 % svetovne proizvodnje mleka se trži na svetovnem trgu, zato imajo lahko majhne spremembe svetovne proizvodnje velik vpliv na svetovni trg. Na primer, 2-odstotna razlika med svetovno proizvodnjo in svetovno porabo je enaka 25 % svetovne trgovine na trgu mleka in mlečnih izdelkov.

3.3 Čeprav je EU največji izvoznik sira, osnovni mlečni izdelki, tj. različne vrste praha in masla, predstavljajo večino mlečnih izdelkov, izvoženih in prodanih zunaj EU. Dejansko lahko rečemo, da je trg mleka in mlečnih izdelkov predvsem trg osnovnih mlečnih izdelkov.

3.4 EU proizvede 109 % svojih potreb po mleku in mlečnih izdelkih, zato 9 % ostane na voljo za izvoz na svetovni trg. Glavni izvozni proizvodi EU so maslo in masleno olje, posneto mleko v prahu, siri, polnomastno mleko v prahu in kondenzirano mleko.

3.5 Svetovna poraba mleka in mlečnih izdelkov se je po letu 2000 v povprečju povečevala za 2,5 % letno. Zdaj se veča le za 1 % na leto.

3.6 Od leta 2004 do 2006 je bila svetovna poraba mleka in mlečnih izdelkov večja od svetovne proizvodnje, zato so bile vse rezerve porabljene. To je bil glavni razlog za nenadno zvišanje svetovnih cen osnovnih mlečnih izdelkov. Od leta 2008 se je razmerje spremenilo in je zdaj proizvodnja večja od povpraševanja.

3.7 Nenaden dvig cen mleka je povzročil padec tržnega deleža, ker so potrošniki prešli na cenejše nadomestke, predvsem pa zato, ker so cenejše alternative nadomestile mlečne sestavine. Svetovna recesija in padec cen nafte sta dodatno prispevala k nadaljnjemu zmanjšanju prodaje mleka in mlečnih izdelkov. Države proizvajalke nafte so glavne uvoznice mlečnih izdelkov. Padec cen nafte lahko povzroči zmanjšanje njihovega uvoza mlečnih izdelkov in zato padec svetovnih cen mlečnih surovin.

3.8 Čeprav je gibanju cen mlečnih izdelkov višje vrednosti težje slediti kot v primeru osnovnih mlečnih izdelkov, je očitno, da se je prodaja mlečnih izdelkov z dodano vrednostjo zmanjšala, ker so potrošniki prešli na cenejše izdelke.

3.9 Komisija je v sporočilu Svetu iz julija 2009 navedla, da je dvig cen v drugi polovici leta 2007 povzročil hitro zviševanje cen mleka in močno povečanje potrošniških cen. V nasprotju s tem je padec cen v 2. polovici leta 2008 in leta 2009 – ko so se cene masla zmanjšale za 39 %, posnetega mleka v prahu za 49 %, sira za 18 % in mleka za 31 % – povzročil le približno 2-odstotno znižanje potrošniških cen (v povprečju v EU). Pravzaprav so potrošniške cene ostale v povprečju 14 % višje od tistih pred naglo spremembo cen. V državah, kjer se velike količine mlečnih izdelkov prodajo trgovcem na drobno, ki imajo nizke cene, je leta 2009 potekala „cenovna vojna“, ker ti trgovci z zniževanjem cen mlečnih izdelkov konkurirajo drugim trgovcem na drobno ⁽¹⁾.

3.10 Racionalizacija in vse večja koncentracija v sektorju trgovine na drobno v EU sta dali sektorju maloprodaje pogajalsko moč, ki je edinstvena v verigi preskrbe s hrano. Kmetje morajo zdaj sprejemati cene, ki jih ne določajo sami, zlasti kadar ponudba mleka presega povpraševanje. Če pretehtamo vse, se zdi, da so organi za konkurenco in predpisi o konkurenci bolj koristili maloprodajnim verigam (*multiple-retail*) kakor enemu milijonu pridelovalcev mleka. Kmetje potrebujejo močnejši pogajalski položaj pri določanju cene mleka na kmetiji, da se ponovno vzpostavi ravnovesje v prehranjevalni verigi.

3.11 V okviru Agende 2000, ki sta jih sledila vmesni pregled in pregled stanja skupne kmetijske politike, načrtovana s ciljem pripraviti kmetijstvo EU za morebitni prihodnji sporazum STO, je bila intervencijska cena znižana, kar je skupaj s količinskimi omejitvami za intervencije oslabilo mehanizem podpornih cen, zato je cena mleka na kmetiji padla na nižjo raven od tiste pred začetkom delovanja podpornih mehanizmov, kot je intervencija.

4. Tržne napovedi

4.1 Evropska unija

4.1.1 Proizvodnja mleka in mlečnih izdelkov v EU je za 9 % večja od porabe.

4.1.2 Mlečni izdelki se v EU uvažajo tudi iz tretjih držav in po nižjih cenah. Ta uvoz je majhen glede na celotno porabo v EU. Tako je leta 2007 EU uvozila približno 330 000 ton mlečnih izdelkov in leta 2008 300 000 ton. Mlečni izdelki, ki se v EU uvažajo, vključujejo sir (1,1 % proizvodnje v EU), maslo (4,3 % proizvodnje v EU) in posneto mleko v prahu (2,4 % proizvodnje v EU). Uvoz mlečnih izdelkov predstavlja približno 2–3 % mlečne protivrednosti mlečne proizvodnje EU.

⁽¹⁾ UL C 128, 18.5.2010, str. 111 in UL C 255, 14.10.2005, str. 44.

4.1.3 Do 40 % mleka se v EU predela v sir, približno 30 % pa se uporabi za sveže mlečne izdelke. Ti dve vrsti izdelkov sta bili glavna dejavnika povečevanja porabe v EU v zadnjem desetletju. Preostalih 30 % se predela v maslo, prah in kazein.

4.1.4 Intervencijske zaloge masla in posnetega mleka v prahu so se povečevale zaradi manjše potrošnje v EU, upada cen na svetovnem trgu ter svetovne recesije. Kvota EU se je leta 2008 povečala za 2 % in leta 2009 za 1 %, kar bi skupaj z že dogovorjenimi prihodnjimi povečanji lahko vodilo tudi do večje proizvodnje mleka v EU.

4.1.5 Dodeljevanje izvoznih nadomestil je preprečilo nadaljnje povečevanje intervencijskih zalog, dokler je bila intervencija še neovirana.

4.1.6 Ukrepi Komisije so preprečili, da se cene mleka v EU znižajo na raven cene na svetovnem trgu, tj. 14 do 15 centov na liter. Cene v EU so ostale višje od svetovnih cen. Cene se v državah članicah razlikujejo, od 16 centov v Latviji do 25 oz. 27 centov na liter v veliko drugih državah članicah, kar je še vedno manj od stroškov proizvodnje. Kateri drugi del družbe dela brez zaslužka ali celo pod zakonsko določeno minimalno plačo?

4.1.7 Proizvodnja mleka je trenutno 4,2 % pod kvoto in pričakovati je, da bo tako tudi v obdobju 2009/2010.

4.1.8 Okrevanje cen v EU (ki se je že začelo) bo verjetno zelo postopno. Velike intervencijske zaloge, ki bremenijo trg, bi lahko ovirale okrevanje, kar je odvisno od tega, kdaj bo Komisija sprejela odločitev o dajanju intervencijskih zalog na trg.

4.1.9 Zakol krav se je po podatkih EU povečal. Verjetno se zaradi več krav molznic, kar bo zmanjšalo proizvodnjo mleka v bližnji prihodnosti. Postopno povečanje cen mleka pa bo vodilo do kratkoročnega povečanja proizvodnje v manjšem številu držav.

4.1.10 Ker se bodo cene mleka v srednjeročnem obdobju okrepile, se bo proizvodnja mleka v obdobju do leta 2015 povečevala in bo verjetno sledila povečanju kvot, dogovorjenih v okviru pregleda stanja skupne kmetijske politike.

4.1.11 Trend upadanja proizvodnje mleka v južni Evropi in nekaterih državah članicah na severu se bo verjetno nadaljeval.

4.1.12 Poraba sira in svežih mlečnih izdelkov bo v EU verjetno ostala majhna zaradi manjših možnosti za rast prihodkov.

4.1.13 Komisija napoveduje, da se bodo v obdobju do leta 2015 zmanjšali presežki masla zaradi manjše proizvodnje masla in večje proizvodnje sira. To bi omogočilo izpolnitev zahteve po zmanjšanju izvoznih nadomestil, o katerih trenutno potekajo pogajanja STO.

4.1.14 Nekateri strokovnjaki za trg menijo, da bodo presežki masla enaki tudi v prihodnje zaradi večje proizvodnje izdelkov z malo maščobe in odsotnosti rasti pri porabi sira.

4.1.15 Tržne napovedi za EU do leta 2015 so še vedno negotove, je pa malo verjetno, da bodo pokazale tako rast, kot smo jo imeli v zadnjem desetletju.

4.1.16 Poseben problem na trgu mleka v EU so v zadnjih letih nestanovitne cene, ki kmetijskim obratom povzročajo velike težave, pri potrošnikih pa vzbujajo negotovost, saj se pogosto spreminjajo. Zato si bi bilo treba prizadevati, da se z ustreznimi ukrepi zmanjšajo velika nihanja cen na trgih.

4.2 ZDA

4.2.1 V ZDA se je v petletnem obdobju do leta 2008 proizvodnja mleka povečevala za 2,5 % letno, poraba pa za približno 1 % letno. ZDA so imele letni presežek do 5 milijonov ton za izvoz. K izvozu je pripomogla šibkost ameriškega dolarja.

4.2.2 Kratkoročne napovedi za mlečno industrijo v ZDA niso dobre. Proizvodnja se je v letu 2009 zmanjšala za 1 %, za leto 2010 pa se pričakuje dodatno 1-odstotno zmanjšanje. V srednjeročnem obdobju se bo verjetno ob okrevanju cen mleka in dostopnih stroških za krmo proizvodnja nekoliko povečala. Vsako povečanje proizvodnje bo verjetno povezano s proizvodnjo sira, ki pa se bo porabil znotraj države.

4.2.3 Služba za ekonomske raziskave ameriškega kmetijskega ministrstva (USDA) predvideva, da se bo v letu 2010 cena mleka v ZDA izboljšala zaradi večjega zakola krav molznic in večjega izvoza mleka in mlečnih izdelkov.

4.3 Nova Zelandija

4.3.1 Nova Zelandija je največja izvoznica mleka in mlečnih izdelkov na svetu. Proizvodnja se je v letih 2007 in 2008 zmanjšala za približno 3 % in zaradi tega tudi izvoz, vendar pa se je v letih 2008 in 2009 povečala za 8 %. Strokovnjaki pričakujejo povprečno 3-odstotno letno rast, vendar se bo do leta 2015 verjetno ponovno zmanjšala. Glede na to, da proizvodnja v Novi Zelandiji temelji na izkoriščanju travnatih površin, lahko vremenske razmere močno vplivajo na raven proizvodnje.

4.3.2 Nizke cene na Novi Zelandiji do zdaj niso povzročile upada proizvodnje. Ponovno znižanje cen bo zaradi povečane uporabe koncentrirane krme in gnojil verjetno povzročilo zmanjšanje rasti proizvodnje mleka v prihodnosti.

4.3.3 Okoljska vprašanja v Novi Zelandiji pridobivajo na pomen, kar bi tudi lahko bila ovira za dolgoročno rast.

4.3.4 Nova Zelandija bo verjetno še naprej povečevala izvoz mleka in mlečnih izdelkov.

4.4 Južna Amerika

4.4.1 Južna Amerika je vse pomembnejša izvoznica mleka in mlečnih izdelkov in je bolj verjetno, da bo konkurirala EU na afriških trgih kot pa Novi Zelandiji na azijskih trgih. Zlasti za Brazilijo je verjetno, da bo do leta 2015 ohranila presežke za izvoz.

4.5 Kitajska

4.5.1 Kitajska proizvodnja mleka in mlečnih izdelkov se je v zadnjem desetletju povečevala izredno hitro, vendar se bo stopnja rasti verjetno upočasnila v naslednjem desetletju. Kitajska proizvodnja ni pokrivala potrošnje, vendar uvoz mleka in mlečnih izdelkov na Kitajsko ni bil tako velik, kot se je sprva pričakovalo.

4.5.2 V srednjeročnem obdobju se pričakuje povečanje kitajskega uvoza sira in posnetega mleka v prahu ter tudi povečanje kitajskega izvoza polnomastnega mleka v prahu.

4.5.3 Decembra 2009 sta bila ugotovljena dva nova primera z melaminom okuženega mleka, kar bi lahko resno škodilo kitajskemu izvozu mleka in mlečnih izdelkov.

4.6 Rusija

4.6.1 Proizvodnja mleka v Rusiji si bo verjetno opomogla v naslednjih petih letih, ker se krave z nizkim donosom mleka zamenjujejo s kravami z višjim donosom. Rusija želi zaradi zanesljive preskrbe s hrano doseči 95-odstotno samozadostnost glede mlečnih izdelkov, ki je zdaj 70-odstotna. Za leto 2012 je bil določen cilj proizvesti 37 milijonov ton mleka. Zato je možno, da se bo, dolgoročno gledano, ruski uvoz masla zmanjšal, medtem ko bo uvoz sira verjetno še večji.

4.7 Napovedi za celotni svetovni trg kažejo na počasno rast, ki bo v odvisnosti od obsega svetovnega gospodarskega okrevanja vplivala na povečanje potrošnje, zlasti v državah tretjega sveta.

4.8 Rast prebivalstva v naslednjih 30 letih bo največja v državah tretjega sveta, kar bo povečevalo povpraševanje po mlečnih proizvodih. Vendar brez ustrezne gospodarske rasti te države ne bodo mogle kupiti večjih količin mlečnih izdelkov. Mlečni izdelki niso tradicionalne prehranske sestavine v Aziji in nekaterih državah tretjega sveta.

4.9 Vprašanja, kot so prehranske in zdravstvene zahteve za mlečne izdelke, bodo ključni načini ohranjanja in povečevanja tržnega deleža teh izdelkov. Inovacije in raziskave so na tem področju bistvenega pomena.

4.10 Iz oznake na izdelku bi morale biti razvidno, da gre za prístni mlečni izdelek, in primerno bi morale biti navedene njegove prehranske in zdravstvene lastnosti. Upoštevanje okoljskih standardov bo v proizvodnji mleka v prihodnje bolj pomembno.

5. Skupina na visoki ravni

5.1 Komisarka Fischer Boel je ustanovila skupino na visoki ravni za mleko, ki bo svoje končno poročilo pripravila do konca junija 2010.

5.2 Skupina na visoki ravni bo obravnavala naslednja vprašanja:

- pogodbene odnose med proizvajalci mleka in mlekarnami za boljše ravnovesje med ponudbo in povpraševanjem na trgu mleka in mlečnih izdelkov;
- načine povečanja pogajalske moči proizvajalcev mleka;
- preglednost in obveščanje potrošnikov, kakovost, zdravje in označevanje;
- inovacije in raziskave za povečanje konkurenčnosti tega sektorja;
- morebitni prihodnji terminski trg za mleko in mlečne izdelke.

6. Francosko-nemška pobuda

6.1 Francoski minister za kmetijstvo, g. Le Maire, je izpostavil tri ključne cilje za evropsko kmetijstvo:

- z močnimi regulativnimi instrumenti kmetom zagotoviti stabilne in dostojne prihodke;
- povečati preglednost cen v celotni verigi preskrbe s hrano, vključno z morebitnim imenovanjem evropskega nadzornika ter
- inovacijam in naložbam v kmetijsko-živilski sektor nameniti pomembno mesto v okviru lizbonske agende.

6.2 Francosko-nemška pobuda poziva k večjemu ukrepanju EU za zaščito pridelovalcev mleka. Predlaga se tudi, da se začasno povečajo minimalne intervencijske cene v EU in da se EU zaveže, da bo po tej ceni od kmetov odkupila presežke.

7. Politika do leta 2015

7.1 Komisija odločno nasprotuje vsaki spremembi glede povečanja kvot, dogovorjenih v okviru pregleda stanja skupne kmetijske politike. Trenutno ta povečanja nimajo velikega učinka, saj je EU za 4,5 % pod kvoto in bo tako verjetno tudi naslednje leto. Ko pa se bo cena mleka v srednjeročnem obdobju izboljšala, se bo povečala proizvodnja in poglobila vrzel med proizvodnjo mleka in porabo, kar bo ustvarilo tendenco zniževanja cen na kmetiji, ki bo sicer odvisna od razmer na svetovnem trgu.

7.2 Svetovne cene osnovnih mlečnih izdelkov so ponavadi nižje od cene v EU. To je posledica različnih standardov (in zato različnih proizvodnih stroškov) znotraj in zunaj EU. Model EU za mlekarstvo zaradi povsem drugačne strukture vstopnih stroškov in velikosti mlekarn nikoli ne bo mogel tekmovati z Novo Zelandijo in nekaterimi drugimi državami.

7.3 Sir, izvožen iz EU, je na splošno konkurenčen, vendar je povečanje potrošnje zunaj EU odvisno od trajne svetovne gospodarske rasti v določenem časovnem obdobju.

7.4 Zamisel o povečanju kvot neodvisno od ravni povpraševanja, da bi dosegli tako imenovani „mehki pristanek“, je brez spremljajočih ukrepov nezdružljiva z našo željo razviti evropski model kmetijstva in zagotoviti nadaljevanje proizvodnje mleka na območjih z omejenimi možnostmi. Potrebujemo živahno podeželsko okolje, na nekaterih območjih pa je proizvodnja mleka glavna gonilna sila za prihodnost teh območij na družbenem, gospodarskem in kulturnem področju. Druga možnost je opuščanje zemljišč, kar bi imelo škodljive družbene in okoljske posledice.

7.5 Povečanje kvot mleka neodvisno od tržnih razmer in na koncu popolna deregulacija sektorja mleka bi bila logična rešitev, če želi EU razvijati model kmetovanja, kot ga imajo v Novi Zelandiji in ZDA. Veliki sistemi za pitanje več kot 2 000 krav, ki se pojavljajo v ZDA, tam veljajo kot korak naprej. Glede na hitrost sedanjih sprememb bo kmalu ena tretjina vsega mleka v ZDA pridobljenega na samo 500 kmetijah. Takšna politika bi predstavljala znatno nevarnost za kulturno dediščino, krajino in razvoj podeželskih območij ter škodila okolju in biotski raznovrstnosti v EU, poleg tega pa bi povzročila opuščanje goratih predelov in mokrišč. To bi po mnenju EESO pomenilo opustitev modela EU za večnamensko kmetijstvo.

7.6 Koncept večnamenskega kmetijstva pomeni, da ima kmetijstvo poleg proizvodnje hrane še druge funkcije, kot so razvoj podeželske krajine, povečevanje naravne in kulturne dediščine, podpora podeželskemu gospodarstvu ter zanesljivejša preskrba s hrano. Perspektiva OECD glede večnamenskosti je tiste vrste kmetijstvo, ki hkrati proizvaja vrsto osnovnih izdelkov (hrano in vlakna), toda tudi vrsto neblagovnih izdelkov, vključno z okoljskimi in socialnimi izdelki in storitvami.

7.7 Veliki sistemi za pitanje v mlekarstvu, ki ne upoštevajo nekaterih zakonskih določb, kot npr. določbe o ravnanju z dušikom v tleh, znatno vplivajo na okolje.

7.8 V tem trenutku je 50 % proizvodnje mleka v EU skoncentrirane na 11 % njenega ozemlja. Ne glede na politične odločitve se bo v prihodnosti povprečna velikost čred v EU še naprej povečevala. Vendar pa ne bi bilo zaželeno, da se sprejmejo politične opcije, ki bodo spodbujale zelo veliko in intenzivno mlekarstvo na območjih, ki imajo posebno prednost zaradi vstopnih stroškov. Takšna politika bi lahko bila precejšnja nevarnost za okolje.

7.9 Pridelovalci mleka sodelujejo pri modelu EU za večnamensko kmetijstvo. Tudi če bodo večnamenske kmetije premagale začasne težave, ta model ne bo trajnosten, če se bodo pridelovalci mleka soočali s ponavljajočim se nihanjem cen na kmetiji. Stabilnost cen na kmetiji, s katerimi pridelovalci mleka zaslužijo primeren dohodek, je dobra tako za kmete kot potrošnike.

8. Po letu 2015

8.1 Če želimo, da se mlekarstvo ohrani in razvije kot uspešna industrija po vsej EU, morajo pridelovalci mleka dobiti pošteno plačilo, ki naj jim omogoči, da živijo normalno življenje in vlagajo tudi v svojo prihodnost kot pridelovalci mleka. Pošten dohodek pomeni dohodek, ki je primerljiv s povprečjem dohodka v drugih panogah.

8.2 Člen 33 Pogodbe ES določa cilje skupne kmetijske politike, ki vključujejo določbo, da se (a) kmetijskim skupnostim zagotovi primeren življenjski standard, (b) stabilizirajo trgi, (c) zagotovi redna preskrba ter (d) zagotovi, da je slednja potrošnikom na voljo po dostopnih cenah.

8.3 Veliko več sredstev je treba nujno nameniti za živinorejo in preprečevanje bolezni pri živalih kot tudi za inovacije na ravni kmetij, da se omogoči povečevanje učinkovitosti panoge. Večjo konkurenčnost mlekarstva je mogoče doseči z boljšo uporabo trave in drugih vrst krme. Več raziskav in inovacij je potrebnih na ravni predelave, da se razvijejo novi izdelki in s tem poveča tržni delež. Izobraževalne in zdravstvene ustanove kot tudi organizacije civilne družbe bi morale spodbujati porabo mlečnih izdelkov, saj je mleko hranilo in zdravilo ter hkrati tudi osvežujoči napitek. Potrebujemo radikalno spremembo na teh področjih. EU mora ohraniti zanesljivost in samozadostnost pri oskrbi z mlekom na njenem ozemlju. To bo velik spodrsrlaj, če postanemo odvisni od uvoza mleka in mlečnih izdelkov, kot se je zaradi nizkih cen na kmetiji zgodilo pri proizvodnji govejega mesa v EU.

8.4 Posebno poročilo Računskega sodišča 14/2009 navaja v priporočilu 1, da mora Komisija še naprej nadzorovati razvoj trga mleka in mlečnih izdelkov in izvajati ukrepe, ki naj zagotovijo, da deregulacija sektorja ne bo vodila do ponovitve prekomerne proizvodnje. V nasprotnem primeru bi se lahko hitro izkazalo, da ne bo mogoče ohraniti minimalne ravni regulacije (kot nekakšne varnostne mreže), kar je cilj Komisije. EESO je prepričan, da so za intervencije prek „varnostne mreže“ in skladiščenje potrebni tudi različni ukrepi za urejanje ponudbe in povpraševanja, namenjeni stabilizaciji trga.

8.5 EESO meni, da je treba ustvariti razmere, ki bodo uspešnemu mlekarstvu na ravni EU zagotovile prihodnost.

8.6 Sistem tržnih ukrepov, povezanih s ponudbo in povpraševanjem, in sistemi neposredne podpore, so nujni za zagotovitev, da mlekarstvo v EU, ki bo zadovoljevalo socialne, gospodarske in okoljske potrebe družbe, postane dejanski večnamenski kmetijski sistem, ki naj podeželju v EU prinese novo dinamiko. Tak razvoj dogodkov bi za splošni razvoj EU pomenil socialne, kulturne in gospodarske koristi.

9. Posebne ugotovitve

9.1 Glede uporabe „terminskega trga“ v sektorju mleka je treba biti zelo previden. Vendar moramo pozorno spremljati svetovno finančno krizo, ki je nastala zaradi neprimerne uporabe finančnih proizvodov. Odbor je že prej zagovarjal, da je treba živila obravnavati povsem drugače kot, recimo, industrijsko blago, pri katerem stroškovni dejavniki v veliki meri določajo kraj proizvodnje.

9.2 Večina pridelovalcev mleka je organiziranih v zadrugah, s čimer lahko do določene mere vplivajo na trženje svojih izdelkov. Če so pridelovalci mleka člani zadruge in prodajajo mleko tej zadrugi, so boljše zaščiteni kot proizvajalci mleka, ki prodajajo mlekarne v zasebni lasti. Prostovoljne pogodbe med posameznim kmetom in odjemalcem že obstajajo, vendar se je treba v primeru zasebnih mlekarne vprašati, kakšna je moč kmeta pri pogajanju o takšni pogodbi. Tovrstne pogodbe določajo dobavne pogoje, vendar ne morejo vplivati na splošni razvoj trga v vsej EU. Izkušnje so poleg tega pokazale, da je treba izboljšati tržni položaj kmetov in zadrug, ki kmete zastopajo v živilski verigi, zato bi bilo treba preveriti možnosti za sodelovanje z vidika konkurenčnega prava.

9.3 V novih državah članicah kljub temu mnogi kmetje prodajajo svoje mleko neposredno zasebnim mlekarne. Ker je mlečna industrija vedno bolj skoncentrirana, je malo ali nič izbire in cene na kmetiji padajo. Za ohranjanje konkurenčnosti surovega mleka morajo imeti kmetje možnost, da se organizirajo v zadrugah, ki lahko nato prodajo mleko predelovalni industriji.

9.4 Večina proizvajalcev mleka v najnovejših državah članicah (Bolgariji in Romuniji) dobi zelo malo pomoči v obliki neposrednih plačil, ki so popolnoma ločena od plačila na hektar. Kmetje, soočeni s nizko ravno podpore – ob nizki produktivnosti, pomanjkanju tržnega dohodka in oteženem dostopu do posojil – nimajo sredstev za naložbe v usklajevanje s higienskimi standardi EU.

9.5 Ves uvoz mleka in mlečnih izdelkov v EU mora biti skladen z njenimi standardi, zlasti na področju sledljivosti, dobrega počutja živali, higiene, veterine, varovanja okolja, varnosti hrane in trajnostne metode proizvodnje. Pojavlja se tudi vprašanje vsebnosti ogljika.

9.6 Obstoječim organom, kot so posvetovalni in upravljalni odbori, je treba zagotoviti zadostna sredstva za analizo povpraševanja in ponudbe na trgu mleka. Potrebni so instrumenti, ki bodo zagotovili primerno ceno mleka, s katero lahko kmet pokrije stroške in ima dobiček. EU mora ohraniti svojo sposobnost za proizvodnjo ustreznih zalog mleka. Ne moremo dovoliti, da postanemo odvisni od mleka iz držav zunaj EU. To bi se lahko zgodilo v daljni prihodnosti, če ne bomo imeli primernih politik.

9.7 Ohranjanje in dodatno izboljšanje zaposlitve s polnim delovnim časom in krajšim delovnim časom mora biti v sektorju mleka prednostna naloga, zlasti na podeželskih območjih.

9.8 Ne smemo pozabiti na vprašanje lakote in pomanjkanja ustreznih prehrambenih virov v tretjem svetu. Vprašanja svetovnih podnebnih sprememb, svetovnih cen hrane in svetovne oskrbe s hrano so tesno povezana. Imamo odgovornost, da pomagamo nerazvitemu svetu.

V Bruslju, 17. februarja 2010

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Mario SEPI

PRILOGA

Naslednji amandma, ki je bil zavrnjen, je prejel več kot četrtno glasov:

Točka 7.7

Črta se:

„Veliki sistemi za pitanje v mlekarstvu, ki ne upoštevajo nekaterih zakonskih določb, kot npr. določbe o ravnanju z dušikom v tleh, znatno vplivajo na okolje.“

Rezultat glasovanja

Za: 56

Proti: 76

Vzdržani: 25
